

ΙΣΟΠΕΔΩΤΕΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ

✘ *Συνδιαμόρφωση κειμένου: Γιώργος Κουτσαντώνης και Αθανάσιος Γεωργιλάς*

«Δεμένος και φιμωμένος, συνέχισε να χτυπά το πόδι του και να χειρονομεί για να δείξει στον κόσμο ότι, αν μπορούσε, πάλι θα τους καυτηρίαζε». [1]

Τον Απρίλιο του 1638, όταν ήταν 22 ή 23 χρονών ο Τζον Λίλμπουρν (John Lilburne) [2], είχε συλληφθεί από το αποκλειστικών δικαιωμάτων Δικαστήριο των Αστέρων (ειδικό μυστικό δικαστήριο με αυθαίρετες και αυστηρές αποφάσεις που λειτούργησε ως το 1641) για εισαγωγή βιβλίων που υποστήριζαν ότι, επειδή η Εκκλησία της Αγγλίας είχε επισκόπους, ήταν βλαστός τον Αντίχριστου.

Επικαλούμενος ότι είχε το δικαίωμα να σιωπήσει, όπως είχαν πράξει πριν από αυτόν οι Πουριτανοί, καταδικάστηκε -για την περιφρόνηση που έδειξε- να μαστιγωθεί στο πίσω μέρος ενός κάρου κατά μήκος του Στραντ και να δεθεί σ' ένα στύλο για διαπόμπευση στην αυλή των ανακτόρων, στο Ουεστμίνστερ. Το στόμα του Λίλμπουρν, όμως, δεν έκλεινε, όταν ήθελε να μιλήσει. Καθώς μαστιγωνόταν, κραύγαζε κατά των επισκόπων και ενώ ήταν δεμένος στον στύλο, προσπαθούσε να μοιράσει φυλλάδια εναντίον τους ονομάζοντάς τους αντιχριστιανούς· τα φυλλάδια τα είχε κρύψει στις τσέπες του.

Οι Ισοπεδωτές εμπνεύστηκαν το όνομά τους από το βιβλίο του Ησαΐα γεμάτο προφητείες για την τιμωρία των ισχυρών και των πλούσιων όπως, «Ο θεός, ταπεινώνει αυτούς που κατοικούν ψηλά· γκρεμίζει την ψηλή πόλη· την γκρεμίζει μέχρις εδάφους· την καταβάλλει μέχρι το χώμα.» Η κίνησή τους ήταν βραχύβια· διήρκεσε, με τους ευνοϊκότερους υπολογισμούς, όχι περισσότερο από τέσσερα χρόνια, από το φθινόπωρο του 1645 ως

το φθινόπωρο του 1649. Στην κορύφωσή της όμως, μπόρεσε να συγκεντρώσει την υποστήριξη χιλιάδων υπογραφών σε αιτήματα, να οργανώσει μεγάλες διαδηλώσεις στο Λονδίνο και κατάφερε να ισχυριστεί ότι εκπροσωπεί μεγάλο αριθμό στρατιωτών του Κοινοβουλευτικού στρατού. Η κίνηση αυτή ξεκίνησε όταν προέκυψε ένα κενό εξουσίας, χωρίς σαφώς καθιερωμένο και νόμιμο κύρος ή θεσμό ικανό να μονοπωλήσει την πολιτική ισχύ. Άρχισε δηλαδή όταν έγινε πλέον φανερό ότι ο φιλοβασιλικός στρατός επρόκειτο να ηττηθεί στον πρώτο εμφύλιο πόλεμο και τελείωσε όταν ο Κρόμγουελ (Cromwell) και το Απομεινάρι του Κοινοβουλίου (Rump) ένωσαν τις δυνάμεις τους μετά την εκτέλεση του βασιλιά [3]. Οι πουριτανοί αυτοί επαναστάτες έμειναν γνωστοί στην ιστορία με τον βιβλικό/επαναστατικό όρο Levellers (Ισοπεδωτές).

Η πρώτη φορά που το όνομα «Ισοπεδωτές» εμφανίζεται τυπωμένο είναι σε μια διακήρυξη γραμμένη από τον βασιλιά (11 Νοεμβρίου 1647). Αμέσως ο βασιλόφρονας προπαγανδιστής Μάρτσαμοντ Νέντάμ (Marchamont Nedham) το αρπάζει ως τίτλο:

Το όνομα Ισοπεδωτές ταιριάζει εξαιρετικά σε μια τόσο ποταπή κι απελπισμένη ομάδα, που προσπαθεί να καταρρίψει και να ισοπεδώσει τους φραγμούς της ευγένειας, της αριστοκρατίας και της ιδιοκτησίας, να μας εξισώσει όλους, έτσι που κάθε ανθρωπάκι να συναγωνίζεται με έναν ευγενή κύριο και κάθε κύριος να γίνει ανθρωπάκι (Mercurius Pragmaticus [Ερμής ο Πραγματιστής], 9-16 Νοεμβρίου 1647).

Η δεκαετία του αγγλικού εμφυλίου 1640-50 αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα εκείνων των σπάνιων περιόδων της ιστορίας όπου η ανθρωπότητα αποδεικνύεται πως είναι ικανή να δημιουργεί κοινωνικά επιτεύγματα, κόντρα σε όλες τις προβλέψεις της κοινωνικής θεωρίας και να θέτει επί τάπητος ριζοσπαστικά ζητήματα προς διερεύνηση τα οποία υπερβαίνουν κατά πολύ όχι μόνο το ιδεολογικό πλαίσιο της εποχής τους, αλλά και την ίδια την ικανότητα των υποκειμένων, που πρωταγωνιστούν σε αυτά, να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που θέτουν.

Το ξεσήκωμα, στην αρχή της προνομιούχας ελίτ του αγγλικού

κοινοβουλίου, ενάντια στην κοντόφθαλμη υπεροψία ενός αδιάλλακτου ηγεμόνα, συνοδεύτηκε αμέσως από τον διχασμό ενός ολόκληρου έθνους και έστρεψε το ένα μέρος, τους Βασιλόφρονες (royalists), απέναντι στο άλλο δηλαδή τους Παρλαμεντάριους (parliamentarians), και αμφότερα κάτω από το ίδιο λάβαρο του σταυρού, αλλά με τελείως διαφορετικές επιδιώξεις. Τα όσα γέννησε η αγγλική δεκαετία, από τις αιματηρές συμπλοκές στο βρετανικό χώμα, έως τις πιο τολμηρές ανακατατάξεις ρόλων και κανόνων ξέχειλες ελευθεριότητας στο κοινωνικό και πολιτικό πεδίο, συνοδεύτηκαν από μία ανεπανάληπτη, για τα έως τότε δεδομένα, διέγερση στα μυαλά των ανθρώπων της εποχής που προκάλεσε καταιγισμό στην κυριολεξία τολμηρών απόψεων που προκαλούσαν τα ήθη της εποχής, ελευθερία πνεύματος, ελευθεροστομίας και ριζοσπαστικών πολιτικών αιτημάτων που έθεταν το ζήτημα της εξουσίας στην πιο επαναστατική του μορφή. Όλα τα παραπάνω τα διέχεε στην αγγλική κοινωνία μια ακατάσχετη διακίνηση ιδεών και φυλλαδίων προπαγάνδας που έβγαινε από μικρές διάσπαρτες λέσχες και μικρά εργαστήρια τυπογραφίας σε κάθε γωνιά της Αγγλίας και που έκανε τον αγγλικό εμφύλιο να γίνει ο πρώτος πόλεμος στην ιστορία που η τυπογραφία και η προπαγάνδα έπαιξε τόσο καθοριστικό ρόλο στην διεξαγωγή και το αποτέλεσμα των πολεμικών επιχειρήσεων.

Ο αγγλικός εμφύλιος έθεσε για πρώτη φορά στην ιστορία το ζήτημα της ανεξιθρησκίας ως πρωταρχική βάση της ατζέντας του κράτους, ενώ η βασιλοκτονία του Καρόλου Α' στις 30 Ιανουαρίου 1649 έκανε τον σβέρκο του κάθε βασιλιά της Ευρώπης να πιαστεί από ένα αδιόρατο ψυχρό αίσθημα δυσκαμψίας και άνοιξε τον δρόμο, κατά τον επόμενο αιώνα, για να ακολουθήσουν, στο πεδίο του λόγου και του έργου, μεταφυσικές και πολιτικές βασιλοκτονίες του θεού και των αντιπροσώπων του στην γη. Στο πεδίο όμως της πολιτικής το αίμα που πότισε το έδαφος της αγγλικής υπαίθρου έθρεφε μέσα στις συνειδήσεις των απλών στρατιωτών της νέας πρότυπης στρατιάς (new model army), τον δημοκρατικό στρατό των Παρλαμεντάριων που παρόμοιός του είχε να εμφανιστεί για πάνω από χίλια χρόνια, την θέληση και την βεβαιότητα πως εφόσον εκείνοι ήταν που είχαν χύσει το αίμα

τους για την κυβέρνηση οι ίδιοι θα έπρεπε και να είναι αυτοί που θα την ασκούν. Όπως αναφέρονται στις πηγές τα λόγια του συνταγματάρχη της πρότυπης στρατιάς Τόμας Ραϊνσμπορώ (Thomas Rainsborough):

«Από όσους άνδρες έχουν γεννηθεί στην Αγγλία κανείς δεν μπορεί, δεν θα έπρεπε, ούτε βάσει του νόμου του θεού, ούτε του νόμου της φύσης, να εξαιρείται από όσους νομοθετούν νόμους κάτω από τους οποίους, θα πρέπει εκείνος να ζήσει, και από όσο ξέρω, να χάσει την ζωή του».

Η ιδέα μιας κυβέρνησης εκλεγμένης από όλο τον λαό που να ασκεί εξουσία για τα συμφέροντα του λαού, δηλαδή η θεμελιώδης βάση της λαϊκής κυριαρχίας, τέθηκε για πρώτη φορά με τέτοιο διακριτό τρόπο ανάμεσα στα λασπωμένα διαζώματα που χώριζαν μεταξύ τους τους θαλάμους που φιλοξενούσαν τους απλούς πεζικάριους της πρότυπης στρατιάς. Εκεί στην ελεύθερη ώρα της ζωής του στρατοπέδου, έντονες και δυναμικές συζητήσεις μεταξύ των στρατιωτών/πολιτών της πρότυπης στρατιάς, μικροαγροτών, μπαλωματήδων, μεταλλουργών και μικροβιοτεχνών στο επάγγελμα, πρεσβυτεριανών ιεροκηρύκων και πουριτανών στο πνεύμα, τέθηκε με αποφασιστικό τρόπο το αίτημα όχι μόνο της εκλεγόμενης κυβέρνησης αλλά μιας κυβέρνησης που να εκλέγεται από όλους, ανεξαρτήτου πλούτου, και που όλοι να συμμετέχουν ενεργά στην άσκηση της. Οι συζητήσεις για την εκλογή του κοινοβουλίου άνοιξαν απλά την όρεξη στους πιο τολμηρούς, και ήταν έτοιμοι να πολεμήσουν για αυτό, για να διεκδικήσουν μια λαϊκή κυριαρχία που να εκφράζονταν από κάθε μια δημοκρατία σε κάθε μια κοινότητα, όπου η κυβέρνηση θα ασκεί μόνο τόση εξουσία όση εντολή τους δίνουν εκείνοι που τους την αναθέτουν. Αυτό το ριζοσπαστικό αίτημα ανέλαβε να το μεταφέρει στην αγγλική κοινωνία η ίδια η οργάνωση που διαμόρφωσαν οι στρατιωτικές συνελεύσεις των μονάδων της πρότυπης στρατιάς μαζί με την πιο ριζοσπαστική από τις εκατοντάδες πολιτικές λέσχες που ξεπηδούσαν σαν τα μανιτάρια μετά την βροχή στην εμφυλιακή Αγγλία και είχε ως βάση της το Λονδίνο και ένα δίκτυο φίλων σε όλη τη χώρα.

Αν διαβάσουμε τους Ισοπεδωτές σαν να ήταν σύγχρονοί μας, μας διαφεύγει η ασυνήθιστη πίστη τους στη δύναμη των λέξεων, μια πίστη που σε εμάς μπορεί σήμερα να φαίνεται γελοία, που δεν φαίνεται, όμως, γελοία σε ανθρώπους που είχαν ανατραφεί με το *Βιβλίο των Μαρτύρων [Book of Martyrs]* [4] του Τζον Φοξ (John Foxe) και είχαν βρει εκεί πρότυπα όχι μόνο για το πώς να αψηφούν άφοβα την εξουσία, αλλά και για το πώς να κερδίσουν την έσχατη νίκη. Όταν έφτασαν οι στρατιώτες για να τον συλλάβουν, ο Ρίτσαρντ Όβερτον (Richard Overton) έκρυψε ορισμένα ενοχοποιητικά βιβλία μέσα στα κρεβάτια ανάμεσα στα σεντόνια. Και έγραψε: «και τα βιβλία ήταν τα μόνα πρόσωπα που βρήκε (ο εντεταλμένος με τη σύλληψη αξιωματικός) εκεί μέσα στα κρεβάτια, εκτός κι αν εξέλαβε εμάς για έντυπα, οπότε τότε υπήρχαν πολλά απ' αυτά». Το αστείο είναι πικρόχολο: κανείς δεν μπορεί να παίρνει τα βιβλία για ανθρώπους, ή να νομίζει ότι ο Όβερτον ήταν στο κρεβάτι με μια γυναίκα, επειδή ένα βιβλίο βρισκόταν μέσα στο κρεβάτι του. Ταυτόχρονα, όμως, ο ίδιος ο Όβερτον είναι ένα έντυπο και τα έντυπα είναι πρόσωπα· χάρη στην τυπογραφία υπάρχουν αναρίθμητοι Όβερτον που μπορούν να σκορπίσουν στο εξωτερικό, πολυάριθμα φερέφωνα της Υπονόμευσης. Η κρεβατοκάμαρα του Όβερτον είχε μεγαλύτερη πολυκοσμία απ' ό,τι φαινόταν.

Ο Όβερτον ο οποίος είχε περάσει χρόνια στο θέατρο, παίζει θεατρικά τη σύλληψή του και την μετέπειτα ανάκρισή του με στόχο να υπονομεύσει τις αξίες αυτών που τον συνέλαβαν και για να εξασφαλίσει ότι η φωνή του θα υπερβεί σε ένταση τη δική τους, χρησιμοποιεί την τεχνική της αντιστροφής. Τεχνική που επρόκειτο να εκμεταλλευτεί ευφυέστατα ένας άλλος Ισοπεδωτής, ο Έντουαρντ Σέξμπυ (Edward Sexby) στο *Φόνος, όχι δολοφονία [Killing No Murder]* (1657). Το κείμενο αρχίζει με έναν πανηγυρικό για τον Κρόμγουελ, όμως στην πραγματικότητα πρόκειται για μια χλευαστική και δριμεία έκκληση υπέρ της δολοφονίας του:

«Όλα αυτά τα προσδοκούμε από την ευτυχή εκπνοή της Υψηλότητας υμών ο οποίος είστε ο αληθινός πατέρας της χώρας σας: διότι

όσο ζείτε τίποτε δεν μπορούμε να ονομάσουμε δικό μας, και από το θάνατό σας ελπίζουμε να πάρουμε την κληρονομιά μας».

Έχουμε την τύχη να έχει διασωθεί το πολιτικό μανιφέστο των Ισοπεδωτών με τον διακριτικό τίτλο Συμφωνία του Λαού που κατέθεσε η συνέλευση των επιτροπών των πεζικάριων και των ιππέων της νέας πρότυπης στρατιάς. Το κείμενο της Συμφωνίας του Λαού αποτελούσε την πρόταση των Ισοπεδωτών για το νέο σύνταγμα της Αγγλίας μετά την πρώτη φάση του αγγλικού εμφυλίου το 1647 με την νίκη των παρλαμεντάριων και την σύλληψη του Καρόλου Α'. Στη Συμφωνία του Λαού βλέπουμε πως οι Ισοπεδωτές ενδιαφέρονταν να επεκτείνουν το δικαίωμα ψήφου σε όλους τους εγγλέζους ανεξάρτητα από πλούτο, εισόδημα και ιδιοκτησία. Απέκλειαν βέβαια όλους τους υπηρέτες που είχαν σχέση εξάρτησης με κάποιο χωροδεσπότη, τους επαίτες και όσους ήταν βασιλόφρονες καθώς φυσικά και τις γυναίκες. Όμως η διεκδίκηση της ψήφου για όλους τους εγγλέζους ήταν μια πράξη που έφερνε νέες αντιλήψεις στην έννοια της κυριαρχίας. Στο Σύμφωνο του Λαού διαβάζουμε να λένε οι Ισοπεδωτές: «Τα κοινοβούλια πρέπει να δέχονται όση εξουσία και όση εντολή τους δίνουν εκείνοι που τους την αναθέτουν, συνεπώς ο λαός πρέπει να δηλώσει ποια είναι η εξουσία και η εντολή τους». Η διακήρυξη αυτή δεν εξέφραζε απλά και μόνο το πνεύμα για μια εθνική αντιπροσώπευση αλλά για ένα άμεσο και διαρκή έλεγχο των εκλογέων επάνω στους αντιπροσώπους τους. Οι Ισοπεδωτές εξηγούν τον λόγο που είναι απαραίτητη μια τέτοια συμφωνία με τον λαό, λένε:

«Αν κάποιος μας ρωτήσει γιατί εμείς (δηλ. η Στρατιά) θα θέλαμε να κάνουμε μια συμφωνία με τον λαό προκειμένου να δηλώσουμε τα εκ γενετής δικαιώματά μας, αντί να τα ζητήσουμε από το κοινοβούλιο, ο λόγος είναι προφανής. Κανένας νόμος του κοινοβουλίου δεν είναι ούτε μπορεί να είναι αναλλοίωτος, και επομένως δεν μπορεί να διαφυλάξει εσάς (τον λαό) ή εμάς με αρκετή σιγουριά από ό,τι αποφασίσει ενδεχομένως άλλο κοινοβούλιο, αν είναι διεφθαρμένο».

Οι Ισοπεδωτές κατοικούν σε μια πολύ ρευστή, εμπορική κοινωνία και η κοινωνική πολιτική που υποστήριζαν είχε σκοπό να

επεκτείνει τις οικονομικές ευκαιρίες και να αυξήσει την κοινωνική κινητικότητα. Δεν οραματίστηκαν όμως μια εμπορική κοινωνία του είδους που πράγματι επικρατούσε στην Αγγλία της πρώιμης περιόδου των Στιούαρτ, κοινωνία δηλαδή προνομιούχων εταιριών και μεγάλων κεφαλαιοκρατών. Μάλλον έλπιζαν να εγκαθιδρύσουν ένα «έθνος παραγωγών – καταστηματαρχών» όπου όλοι θα μπορούσαν με «αγώνα και άμιλλα» να πλημμυρίσουν με τα εμπορεύματά τους όλους τους κόλπους και τα λιμάνια. Άλλωστε η Αγγλία του δέκατου έβδομου αιώνα είναι στην πραγματικότητα τουλάχιστον δύο κοινωνίες. Από τη μια μεριά υπήρχαν καλλιεργήσιμες περιοχές με χωριά που σχημάτιζαν τον πυρήνα, φεουδαλικά δικαστήρια σε λειτουργία και μεγάλοι γαιοκτήμονες: εδώ η συμμόρφωση κι η ιεραρχία ήταν ο κανόνας και η υποστήριξη προς τη μοναρχία και την Εκκλησία της Αγγλίας ήταν ισχυρή. Από την άλλη, όμως, μεριά υπήρχαν δάση, υψίπεδα, έλη, περιοχές μεικτής γεωργίας, αγροτική βιοτεχνία και διάσπαρτοι οικισμοί, όπου τα άτομα διέθεταν μεγαλύτερη ελευθερία και οι κοινωνικές διαφορές ήταν πιο ρευστές. Εδώ βρέθηκε και η μεγαλύτερη υποστήριξη προς το Κοινοβούλιο, τον Πουριτανισμό και τους Ισοπεδωτές. Θα πρέπει επίσης να αναγνωρίσουμε ότι οι άνθρωποι εκείνης της εποχής δεν ζούσαν σ'έναν κόσμο, όπως τον δικό μας, όπου τα πάντα συνωμοτούσαν για να ενθαρρύνουν τη συμμόρφωση προς την αυθεντία. Εκτός από την πανίσχυρη Εκκλησία της Αγγλίας υπήρχαν ισχυρές πνευματικές παραδόσεις που μπορούσε κανείς να επικαλεστεί κατά των διεκδικήσεων της απόλυτης εξουσίας. Άλλωστε οι αρχές της συνταγματικής διακυβέρνησης (όπως έδειξε με πειστικό τρόπο ο Brian Tierney), είχαν μεσαιωνικές ρίζες.

Δεν υπήρχε επομένως κάτι το νεωτεριστικό στην ιδέα μιας περιορισμένης διακυβέρνησης, του μεικτού συντάγματος ή του έσχατου δικαιώματος εξέγερσης. Αυτό που είναι νεωτεριστικό - εκτός από το δικαίωμα κανείς να σιωπά (ο βασανισμός για την απόσπαση ομολογίας ήταν κανονική διαδικασία σε όλη σχεδόν την Ευρώπη της εποχής)- είναι ο ισχυρισμός που για πρώτη φορά βρίσκουμε να διατυπώνεται από δυο κληρικούς τον Burroughs και τον Bowles, τον χειμώνα του 1642/3, όταν φαινόταν πιθανό το

Κοινοβούλιο να αποδεχθεί νίκη του βασιλιά, ότι, αντιμετωπίζοντας την τυραννία, οι άνθρωποι είναι σαν να βρίσκονται σε προ-κοινωνικό καθεστώς, οπλισμένοι με τα δικαιώματα της φύσης, και έχουν το δικαίωμα να οικοδομήσουν μια νέα πολιτική τάξη πάνω στις αρχές των φυσικών δικαιωμάτων. Έτσι τώρα μπαίνουν στην άκρη τα βιβλικά επιχειρήματα περί υπακοής και αναδεικνύονται τα φυσικά δικαιώματα που επιβεβαιώνουν την ισότητα όλων των ανθρώπων. Αυτή είναι μια αποφασιστική κίνηση που καθιστά εφικτό έναν ριζοσπαστικό εξισωτισμό, όπου ακόμη και εκείνοι στους οποίους είχαν αρνηθεί το προνόμιο της ψήφου με το ισχύον σύνταγμα, μπορούσαν να διεκδικήσουν το δικαίωμα να ακουστούν. Πριν το 1642 και τους Ισοπεδωτές, τα ανατρεπτικά κείμενα είναι λίγα και σπάνια. Τόσο γιατί οι ελάχιστες ανατρεπτικές ιδέες που είχαν προκύψει στο παρελθόν αποδείχτηκαν αναξιόπιστες, όσο και γιατί το τίμημα του να δώσει κανείς έκφραση σε ανατρεπτικές ιδέες ήταν εξαιρετικά υψηλό. [5]

Τα εκ γενετής δικαιώματα για τα οποία μιλούσαν οι Ισοπεδωτές ήταν μια απευθείας αναφορά στο «Φυσικό Δίκαιο» [6] που στον προ-νεωτερικό κόσμο έρχονταν σε αντιπαράβολή με το θετικό Δίκαιο του ηγεμόνα. Τα μεγαλύτερα επιχειρήματα για την θεμελίωση αυτού του δικαιώματος τα βρισκανε ασφαλώς πρώτα στην Βίβλο και την Πατερική Παράδοση [7] βάση της οποίας «όλοι οι άνθρωποι γεννηθήκαν ίσοι και όλα ήταν κοινά σε όλους». Για να κατανοήσουμε δηλαδή την βάση του εκ γενετής δικαιώματος που επικαλούνται οι Ισοπεδωτές θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας αυτό που γράφει ο Norman Cohn πως «Η έννοια της εξισωτικής Φυσικής Κατάστασης είναι χριστιανικό δόγμα που σε μεγάλο βαθμό αφομοίωσε τον Στωικισμό και είχε ως επίκεντρο του την θεωρία πως στην κοινωνία βρίσκεται η διάκριση ανάμεσα στην Φυσική Κατάσταση που βασίζονταν στον Φυσικό Νόμο και εξέφραζε ευθέως την πρόθεση του θεού (φυσικό δίκαιο), και στο συμβατικό κράτος, που αναπτύχθηκε με βάση το έθιμο και κυρώθηκε από το έθιμο (θετικό δίκαιο). Οι περισσότεροι μεταγενέστεροι Πατέρες συμφωνούσαν ότι ανισότητα, δουλεία, καταπιεστική κυβέρνηση και ιδιωτική ιδιοκτησία δεν είχαν καμμιά θέση στην αρχική πρόθεση

του Θεού και είχαν εμφανιστεί μόνο ως αποτέλεσμα της Πτώσης» [8]

Μέχρι και το 1916 δεν δημοσιεύεται σχεδόν τίποτε για τους Ισοπεδωτές, περνάει όλος ο 18^{ος} και 19^{ος} αιώνας και οι μεγάλοι ιστορικοί δεν ασχολούνται καθόλου με αυτή την υπόθεση, με εξαίρεση μια αναφορά σε αυτούς από τον Hume στο *History of England*. Καταλήγοντας, εκείνη την εποχή η δύναμη της τυπογραφίας βρέθηκε στην υπηρεσία ενός ριζοσπαστισμού που ξεχείλιζε από τη δίψα των ανθρώπων για δικαιοσύνη και απελευθέρωση. Με όχημα μια ανανεωμένη και βαθιά θρησκευτικότητα και προορισμό την πολιτική ελευθερία και ισότητα, άνθρωποι φιμώθηκαν και πέθαναν ηχηρά ή σιωπηλά στις φυλακές. Χειρόγραφα κήκαν και αμέτρητες φωνές έγιναν δάνειο στους νεκρούς. Πέρα από τον πολύ αξιόλογο για την εποχή συνδυασμό μιας «φυσικής» θρησκευτικότητας με μια ανεκτική «κοσμικότητα», σήμερα οι Ισοπεδωτές -αν και ποτέ δεν μίλησαν για δημοκρατία- εμφανίζονται σε πολλούς ως οι πρώτοι θεμελιωτές και πατέρες της σύγχρονης δημοκρατικής θεωρίας και αυτό συμβαίνει κυρίως επειδή δεν απευθύνθηκαν στην πολιτεία των γραμμάτων, αλλά είναι οι πρώτοι που απευθύνθηκαν, με τόση ισχύ και αποτελεσματικότητα, στην πολιτεία των εγγραμμάτων.

— / —

[1] Hume, D (1983), *Η Ιστορία της Αγγλίας* [The History of England], Liberty Classics, Indianapolis.

[2] Ο Τζον Λίλμπουρν (John Lilburne) (1614 – 29 Αυγούστου 1657) ήταν ένας από τους τέσσερις ηγέτες των Ισοπεδωτών (Walwyn, Overton, Lilburne and Thomas Prince). Νεότερος γιός ενός ευγενούς, ο Λίλμπουρν πέθανε το 1657 ενώ είχε περάσει μεγάλο μέρος της ζωής του στη φυλακή, προσήλυτος στον Κουακερισμό.

[3] John Dunn, *ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ – Το ταξίδι που δεν τελείωσε* 508 π.Χ. – 1993 μ.Χ, Αθήνα: Εκδόσεις Α. Καρδαμίτσα, 1993. (David Wootton, *Οι Ισοπεδωτές*, σελ. 96).

[4] Το Βιβλίο των Μαρτύρων του John Foxe , περιέχει ένα μεγάλο μέρος της προτεσταντικής ιστορίας και αποτελεί μαρτυρολόγιο που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στα αγγλικά το 1563 από τον John Day.

[5] Ένα ανατρεπτικό κείμενο που αξίζει να μελετηθεί ευρύτερα είναι το παράδειγμα του έργου του Étienne de La Boétie *Λόγος περί εθελούσιας δουλείας* (Discours de la servitude volontaire). Το κείμενο αυτό του La Boétie έφτασε να θεωρείται ένα από τα ιδρυτικά κείμενα του αναρχισμού εξαιτίας της δριμείας επίθεσής του εναντίον κάθε εξουσίας που αρνείται την ισότητα και συγκεντρώνει τη δύναμη στα χέρια λίγων. Το δημοσίευσαν οι Ουγενότοι επαναστάτες και καταδικάστηκε να καεί.

[6] Όπως αναφέρει ο Άγιος Αμβρόσιος, επίσκοπος του Μιλάνου (397 μ.Χ.) «*Η φύση γέννησε όλα τα πράγματα για όλους τους ανθρώπους, για να τα έχουν από κοινού*» και αλλού «*Γιατί ο θεός πρόσταξε να παραχθούν όλα τα πράγματα, για να είναι η τροφή κοινή για όλους, και να είναι η γη κοινό κτήμα όλων. Συνεπώς, η φύση δημιούργησε ένα κοινό δίκαιο, αλλά η χρήση και η συνήθεια δημιούργησαν το ιδιωτικό δίκαιο...*» Norman Cohn, *Αγώνες για την έλευση της χιλιετούς βασιλείας του θεού: Επαναστάτες χιλιαστές και μυστικιστές αναρχικοί του μεσαίωνα*, σελ. 203, εκδ. Νησίδες.

[7] Αναφέρεται από τον Μάρεϋ Μπούκτσιν, *Η τρίτη Επανάσταση*, σελ. 150, εκδ. Αλεξάνδρεια.

[8] Norman Cohn, *Αγώνες για την έλευση της χιλιετούς βασιλείας του θεού: Επαναστάτες χιλιαστές και μυστικιστές αναρχικοί του μεσαίωνα*, σελ. 201, εκδ. Νησίδες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

– ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ – Το ταξίδι που δεν τελείωσε 508 π.Χ. – 1993 μ.Χ. Επιμέλεια John Dunn, Αθήνα: Εκδόσεις Α. Καρδαμίτσα, 1993). Έχει ένα μεγάλο και πολύ ενδιαφέρον κεφάλαιο για τους Ισοπεδωτές.

- Wootton, D (1986), Θεϊκό δικαίωμα και δημοκρατία, 1986.
- Hume, D. (1983) Η ιστορία της Αγγλίας, 1983.
- Hill, C. (1958) Ο ζυγός του Νόρμαν, 1958.
- Edmund S. Morgan (1989), *Inventing the People: The Rise of Popular Sovereignty in England and America*, 1989.
- Norman Cohn, (1957) Αγώνες για την έλευση της χιλιετούς βασιλείας του Θεού: Επαναστάτες Χιλιαστές και Μυστικιστές Αναρχικοί του μεσαίωνα, εκδ. Νησίδες, 2006.
- Murray Bookchin, (1996) Η τρίτη επανάσταση (α' τόμος), εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2009.

Αναρτήθηκε στις: 26 Μαΐου 2017

Πηγή/φωτογραφία: Respublica.gr